

Raimo Issakainen

Keitä ovat nuo oudot naiset

Keitä ovat nuo oudot naiset

Raimo Issakainen

Keitä ovat nuo oudot naiset

© 2019 *Raimo Issakainen*

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

ISBN: 9789515689733

Kun hän syntyi 1969 Porvoon sairaalassa, samaan aikaan Apollo 11 oli laskeutumassa kuuhun, ja kun hän painautui äitinsä lämmintä syliä vasten, Neil Armstrong, kahden lapsen isä, astui ensimmäisenä ihmisenä kuun pinnalle ja sai osakseen maailmanlaajuisen huomion. Myös synnytysosastolle oli kannettu televisio, josta hänen äitinsä seurasi tapahtumaa väsynein silmin, ja yhtä väsyneesti hän ajatteli, että koska kuumoduuli oli laskeutunut Rauhallisuuden mereen ja heidän kotinsa sijaitsi Rauhankadulla, niin miksipä poikaa ei kastettaisi Niiloksi.

Lähes kahdeksankymmentä vuotta myöhemmin tuo samainen kuu nousi taivaalle Maunulassa, Keminmaalla, minne Niilo oli muuttanut, koska siellä sijaitsi ikäihmisten hyvämaineinen asuinalue. Oli rivitaloja, paritaloja sekä pieniä mökkejä, joissa hän oli viettänyt aiemmin joululomiaan, oli puilla lämmitettävä takka ja ikkunanpielissä jäätä, ja ennen kaikkea yli kolmesataa vanhusta kymmenen hehtaarin alueella, omanikäistä juttuseuraa, samanlaisia raihnaisia vanhuksia, jotka eivät enää välittäneet käydä pihapiiriä kauempana. Eikä tarvinnutkaan, koska kaikki palvelut tuotiin sisälle kotiin. Siivooja soitti ovikelloa, sairaanhoitaja pääsi sisään omilla avaimillaan, ruokalähetillä oli omituinen tapansa kumauttaa otsalla ikkunaan, ja sitten olivat tietenkin ikäkoordinaattorit, naiset, joita yhteistilaan kokoontuneet yksinäiset ukot kutsuivat emänniksi, koska oma oli kuollut jättäen jälkeensä muiston, että naiset pitävät heistä huolen.

Emännät olivat supisuomalainen versio geishoista. He eivät keskustelleet henkevästi taiteesta eivätkä muutenkaan esittäneet sivistynyttä, osasivatpa vain olla sillä tavoin viehättäviä kuin leskimiehet kaipasivat, reiluja kavereita, jotka puhelivat niitä näitä ja jättivät tärkeimmät asiat miesten kerrottaviksi. Nämä emännät eivät peitelleet ikäänsä meikeillä, vatsaakin saattoi olla reilusti, sillä he hyväksyivät mukisematta sen tosiasian, että käytön myötä puulattiaan tulee kulumia, eivätkä he olleet turhan tarkkoja senkään suhteen miltä sattuiivat tuoksahtamaan, niin että pierukin saattoi pörähtää surutta ilmoille. Akkoja ja eukkoja he olivat ainoastaan miesporukan keskinäisissä jutuissa, kotioiloissa aina emäntiä, lämpimiä kuin mitkä, lyömättömiä kuin läiskittiin korttia ja päiviteltiin, millaisia kaloja oli Keminjoesta noussut, aivan kuin omat vaimot ennen kuin olivat menneet turhan aikaisin kuolemaan ja jättäneet heidät tänne muiden elätettäväiksi.

Niilon ehdoton suosikki oli se, joka ei totisesti välittänyt siitä millaisen vaikutelman antoi itsestään, sellainen törkyturpa, että puheiden ajaksi oli pistettävä kaurakeksi syrjään, vietävä kädetkin pöydän alle, jottei vain vahingossakaan tulisi pistettyä keksiä suuhun ja nielaistua juuri siinä vaiheessa kun tarina saavuttaisi huippunsa, saisi keksin räjähtämään ja muruset sinkoutumaan kurkkuun, niin ettei yskinnästä tulisi loppua ennen kuin emäntä hakkaisi aristelematta selkään ja antaisi kädenlämpöistä maitoa. Sillä tavoin Niilo erehtyi kerran muille ukoille rehvastelemaan, että olisi muka niin tapahtunut, oli ottanut pitkästä aikaa konjakkiryypyn jos toisenkin ja muistanut vastaavan tapah-

tuman kolmenkymmenen vuoden takaa, tuonut sen nykyaikaan ja emännän ulottuville. Vai lämmintä maitoa, saattoi joku kuulijoista sanoa, koska jotain kaksimielisyyteen viittaavaa piti heittää väliin, vaikka ei sekään sujunut niin kuin ennen.

Emäntä tuli sisään koputtamatta, kuten entisaikaan rakkaus. Niilo hieraisi hiuksiaan, joista laineet olivat laimenneet, pyysi vierasta pöytään ja pohti korttipakkaa etsiessään sanaa vieras, koska se tuntui vetävän kahteen suuntaan. Saattoi olla sillä tavoin vieras, ettei tuntenut toista, ja päinvastoin tuttu, joka on tullut käymään. Eikä sitä pakkaa sitten löytynyt. Täytyisi tuijottaa pöydän yli suoraan silmiin. Kortinpeluu oli siitä mainio seurustelumuoto, että sen aikana saattoi silmäillä kortteja, jos toisen pitkällinen katse alkoi ahdistaa. Erityisesti naisilla oli kyky katsoa kuumottavasti, joten välillä oli pakko vilvoitella silmiään ja tuijottaa kortteja, ja vaikka niidenkin joukossa oli rouva, sen saattoi sentään laskea pöydälle sormia polttelemasta. Syykin oli Niilolle selvinnyt, se ettei naisten silmistä näkynyt totuus, ei ainakaan sellainen minkä mies mielsi totuudeksi, sillä naisen totuus näkyi aina kahtena, omansa sekä vasemmassa että oikeassa silmässä, niin että oli kohdistettava katseensa ainoastaan toiseen, jolloin katseesta muodostui syvempi, ei kuitenkaan syvällisempi, sellainen vain josta ei näkynyt pohjaa. Ja koska pohjattomuuteen saattoi pudota, hän yritti pelastautua puhumalla, irrottamalla silmät sanoista.

Niin Niilo alkoi kertoa elämästään, jota harhaanjoh tavasti kutsutaan poluksi, sillä mikä se sellainen polku on, jolla ei ole mitään muuta suuntaa kuin että lapsuudesta siir-

rytään nuoruuden kautta aikuisuuteen ja vanhuuteen, ilman minkäänlaista tavoitetta tai päämäärää, ainoastaan sekavia askeleita, jotka muisti on tampannut maahan. Mitä enemmän hän kertoi, sitä ilmeisemmäksi kävi, että hän puhui ainoastaan omista kokemuksistaan, itsestään, niin että jos puheessa vilahti muita ihmisiä, heistäkin hän kertoi ainoastaan sen miten he liittyivät hänen elämäänsä, ja jos tarinointiin sisältyi historiallisia tapahtumia, nekin muodostivat pelkän taustakehyksen, joka oli osa hänen kokemusmaailmaansa. Hän säikähti niin paljon omaa itsekkyyttään, että oli noustava pöydästä ja mentävä penkomaan lipastoa, jotta hän voisi kääntää selkensä ja peittää punastuksensa. Hän palasi mukanaan valokuva-albumi, jonka hän asetti pöydälle kuin korttipakan. Mutta vaikka hän kuinka yritti jatkaa albumissa kuvattujen henkilöiden elämää, hän näki heidät ainoastaan itsensä kautta, ikään kuin hän olisi suvussa kulkeva kansallispuku, joka täytyy pistää päälle aina risiäisissä ja häissä, tai perintövaasi, joka kaivetaan esille jotta vaari ei vain loukkaantuisi, eikä hän halunnut olla sen enempää vaasi kuin vaari. Ahdistus kurkussa hän katseli noita ihmisiä, vielä enemmän oli niitä jotka eivät olleet mah-tuneet albumiin, niitä joita hän oli tapaillut harvakseltaan, puhumattakaan niistä jotka hän oli nähnyt ainoastaan vilaukselta ja jotka olivat muulloin eläneet omaa elämäänsä hänestä tietämättä, eikä hän osannut kertoa heistä mitään hyvää.

Sitä vastoin käsi kädellä tuntui hyvältä.

Emäntä lohdutteli, että jos hän saisi ottaa valokuva-albumin matkaansa, hän palaisi seuraavalla viikolla muka-

naan melkoinen yllätys. Niilolle oli sama mikä yllätys tulisi olemaan, kunhan palaisi, joten hän työnsi albumin kainaloon, toiseen ruisleivän, koska ilman läksiäisiä ei vieras saanut talosta poistua, niin oli äiti opettanut, eikä mitään elämässään opittua saanut unohtaa, *niinhän se on*, emäntä myönsi. Kun ovi aukeni ja päästi sisälle raikasta pakkas-tuulta sekä annoksen lunta, Niilo päätti, että hän saattelee emännän ainakin tienristeykseen asti, käy saatilla, kuten ennen vanhaan sanottiin, äidin nuoruudessa, mutta kun jalassa oli vasta toinen villasukka ja emäntä ehti jo pariin otteeseen vilkaista kelloa, hän tuumi ja sanoi sen ääneenkin, että taitaa olla vielä monta käyntiä tälle päivälle, mihin emäntä oli vastata *niinhän se...* taisi vastata samalla tavoin jokaiselle huru-ukolle. Toinen villasukka jäi lojumaan lattialle, kunnes illemmalla alkoi palella, ja hän pisti sen jalkaansa mutta ei silti mennyt enää ulos, vilkaisi vain verhojen raosta taivaalle. Vaikka ihmiskunnan kiinnostus kuuta kohtaan oli alkuinnostuksen jälkeen hiipunut eikä sen tutkiminen ollut juuri edennyt, Niilo tarkkaili lähes päivittäin sen vaihteita ja ajatteli, että aina kun kuu oli nouseva, tulevaisuus näytti valoisammalta.

Muutaman päivän päästä kuu olisi täysi. Niilon mieleen muistui äidin kertomus siitä miten hän oli saanut nimensä. Ei se jäänyt ainoaksi yhtymäkohdaksi Neilin ja hänen välillä, sillä molempien avioliitot olivat kestäneet samaiset 38 vuotta, ja jos lähtisi kaivelemaan menneisyyttä, varmaan löytyisi lisää yhtäläisyyksiä ihan ilman arkeologin koulutusta. Mikä olisikaan sellainen tieteenhaara, joka tutkisi niitä jälkiä, joita naiset ovat häneen jättäneet? Ja raapu-

tettaisiinko häntä siinä tapauksessa lusikoilla ja pyyhittäisiin hellävaroin pensseleillä? Ainakin emäntä oli valokuva-albumin kaapatessaan luvannut, ettei se sattuisi, saa sitten nähdä.

Harmillisesti, niistä ajoista jotka olisivat olleet kaikkein tärkeimmät, tai ainakin välit äitiin läheisimmät, Niilolla ei ollut minkäänlaisia muistoja, ei muuta kuin ne harvat yhteiset perhekuvat, joissa äidin silmät ovat valottuneet punaisiksi kuin pirulla. Kesäinen hetki rantakalliolla, äiti uimapuvussa, isä uikkareissa, hän itse ilkosillaan, isän huolestunut katse eväskorissa, johon tuulenpuuska on tarttunut ja nostanut suojapeitteen ilmaan, äidin katse kamerassa tai kuvan ottajassa. Mitä siitä saattoi päätellä? Että isä oli huolissaan ruuista, koska ne oli ostettu hänen ansaitsemillaan rahoilla, tuonut leivän kotiin, kuten sanottiin, ja äiti puolestaan kiinnostuneempi ihmisistä, joille hän hymyili sädehtivästi, ikään kuin olisi päättänyt irtautua arkielämästä edes tuon yhden kuvan ajaksi, nauttia täysin rinnoin siitä ettei tarvinnut kuoria perunoita tai tiskata astioita, sen kuin vain viskattiin kertakäyttölautaset kalliolta alas suolaisen veden nuoltaviksi. Oliko kuvalla mitään tekemistä totuuden kanssa? Siihen aikaan valokuvia otettiin ainoastaan erityisinä hetkinä, ei niitä napsittu kissoista tai ruoka-annoksista, kuvat olivat osa juhlaa, joten oli syytä esittää parastaan, eikä äiti tosiaan peiteltyt riemuaan muuta kuin yhdessä hautaaiskuvassa, jossa hän pitelee seppelettä oman äitinsä arkun edessä, siinä hän näyttää suorastaan surkealta. Ainuttakaan kuvaa ei ollut siitä, kuinka Niilo konttasi lattialla äidin yrittäessä pitää samanaikaisesti silmällä kiehuvaa kattilaa ja ompelukoneen suoraa linjaa, ei siitä miten pienet sormet sattuivat työntymään kiirehtivien jalkojen alle, eikä edes

siitä, miten ensin piti taltuttaa kiehuva kattila, sitten vasta itkevä lapsi. Jos ei ollut valokuvia, ei ollut myöskään varmuutta, koska senikäisenä muisti ei pelannut edes välttävästi.

Sen kuitenkin kuvista saattoi havaita, että äiti oli ollut kahdenkymmenenviiden vuoden paikkeilla viehättävän oloinen nainen, mikä hätkähdytti Niiloa, koska ei hän pienempänä ymmärtänyt mitään äidin viehättävyydestä, hyvä jos käsitti että kyseessä oli nainen, eikä ainakaan että tällä naisella oli omat tarpeensa, seksuaaliset halut ja kaipuu ystävyYTEEN. Jos olisi ymmärtänyt enemmän, hänelle olisi saattanut valjeta, että juuri tuo omien tarpeiden tukahduttaminen oli vaivannut äitiä kaikkein eniten. Niilo katsoi uudelleen valokuvaa rantakalliolta, kuka sen oli ottanut? Äidillä ei ollut todellisia ystäviä koko sinä aikana, kun hän oli hoitanut kotia ja lasta, niin Niilo oli kuullut murrosikäisenä äitinsä itkevän isälle, *yksin kaikki päivät ilman aikuisen seuraa, sinulla sentään työsi, minulla ei mitään*. Sukujuhlissa kuvan olisi voinut ottaa kuka tahansa sukulaisista, mutta tuona kesäpäivänä kuvaajan on täytynyt olla joku tuntemattomaksi jäänyt henkilö, joka ei esiintynyt yhdessäkään yhteiskuvassa. Tietenkin kyseessä saattoi olla joku satunnainen lomailija, jota oli pyydetty ottamaan valokuva, mutta mieluummin Niilo kuvitteli, että kyseessä olisi ollut henkilö, joka on ollut heidän mukanaan lomamatkalla, äidin pyytämänä.

Jos äidille saisi ystävän edes toivomalla.

Tällaiset pienet arvoitukset kihelmöivät Niilon mieltä, ja vaikka niiden selvittely ei edennyt ratkaisuun asti, ne

muistuttivat, ettei lapsuus välttämättä ollut aivan sellainen kuin hän oli kuvitellut sen olleen. Ne vihjasivat, että äiti oli ollut nainen, jonka huulet hehkuivat punaisina, eivätkä hiukset aina peittyneet huiviin vaan ne saivat heilua kiharrettuina, ja samoin rintojen peittona ei ollut jatkuvasti Fairyta tuoksuva esiliina vaan vartaloa myötäili kimalteleva iltapuku.

Kun valokuvat saattoi laittaa syrjään ensimmäisten muistikuvien myötä, Niilolle jäi vaikutelma, kuin he olisivat olleet jatkuvasti matkalla kauppaan, päälle puettiin kupariruskea takki ja kypärähattu, äidille harmaanvihreä takki, ja varastosta haettiin potkuri, johon oli kaiverrettu äidin nimikirjaimet PS. Kaupat olivat nykymittapuun mukaan pieniä, joten yhdestä ostettiin maitoa ja juustoa, toisesta sai parhaat lihapalat ja kolmannessa käväistiin katsomassa vaatteita, joista äidillä oli tapana sanoa, ettei heillä ollut tuollaisiin varaa, *ei kellään pitäisi olla varaa*. Joskus käytiin myös isän kalastustarvikeliikkeessä. Isän liikekumppani, patalaiska lappalainen mies, oli onnistunut puhumaan isän mukaan liiketoimintaan, joka ei muodostunut koskaan tuot-toisaksi. He seisoivat tovin oviaukossa, kunnes silmät tottuivat hämärään ja havaitsivat haavit, halsterit ja heittovat, kahluuhousuja riippumassa nauloista, kalapuukkoja ja fileerausveitsiä, oransseja pelastusliivejä, hyräilyä hiljaisuudessa, isä valmistamassa vieheitä ikkunan ääressä. Kun isä havaitsi ettei enää ollutkaan yksin, hän lopetti heti hyräilynsä ja käänsi selkensä, koska häntä hävetti poskille noussut puna ja lupaus siitä, että viikonloppuna olisi menty merelle kokeilemaan vetouistelua. Ei sellaista viikonloppua tullut

koskaan, mutta olihan virvelöintikin ihan hauskaa, isä hyvä, eikä sillä ollut niin väliä, kalastettiinko merellä vai joella.

Porvoo oli pienelle pojalle sopivan kokoinen kaupunki, keskustan kauppoja ja joenrantaa enempiä se ei arkisin itsestään esiteltyt, eivätkä viikonloppuretketkään vie-neet yleensä Joonanmäkeä kauemmas, ja kaikkein turval-lisinta oli tietysti omalla kerrostaloalueella. Siellä hän tosin hätkähti kerran, kun ikkunasta huudettiin Pirjoa, koska se oli äidin oikea nimi. Huuto oli kuitenkin tarkoitettu tytölle, jonka piti mennä sisälle syömään. Niilo ei huutanut kos-kaan Pirjoa, hän huusi ainoastaan äitiä, istui vaatekomeros-sa parkkeeraamassa pikkuautoja kenkiin, kun oven takaa kuului askeleita, pelkkiä askeleita, eikä niistä voinut tietää, kuuluivatko ne tuntemattomalle oliolle, joka oli tunkeutu-nut sisälle ja työntänyt äidin portaikkoon, äitiä hän huusi, kunnes kuuli vastahuudon tai ovelle ilmestyivät kysyvät kasvot, *ei enää mitään*. Joskus kun taas oli oikein hiljaista, hän hiipi vaatekomerosta keittiön oviaukkoon ja jäi katse-lemaan, kuinka äiti piteli pesurättiä poskeaan vasten ja tui-jotti ikkunasta alas kadulle, yksinäisenä kuten isä kauppan-sa ikkunan ääressä, yksinäisenä kai hän itsekin, mutta hä-nellä oli sentään mielikuvitus seuranaan.

Näitä yksittäisiä muistoja, jotka olivat säilyneet ikä-vuosien neljä ja kuusi väliltä, oli mahdotonta pistää aikajär-jestykseen, koska eivät ne tuntuneet yhdistyvän sen enem-pää aiempaan kuin tulevaan elämään, olivatpa vain jonkin-laisia puhallettuja saippuakuplia, jotka aikansa leijuttuaan puhkesivat ääntä päästämättä. Saippuan tuoksussa Niilo saattoi haistaa kerrostalonsa piha-alueen, joka koostui as-

Valitseeko sisäinen kertoja ne muistot, jotka sopivat ihmisen elämäntarinaa? Entä miksi Niilon muistot liittyvät pääosin tyttöihin ja naisiin? Onko hänen sisäinen kertojansa siis nainen? Kun Niilo alkaa vanhana miehenä käydä läpi elämäänsä, hän päätyy ajatukseen, etteivät muistot yhdisty juonellisesti vaan lähinnä tunnelman kautta. Jos tunne on aito, ei ole suurtakaan väliä sillä, onko eletty elämä ollut sellainen kuin sen haluaa muistaa.

